

ds. J. de Bruin, preek over Zondag 42 van de Heidelbergse Catechismus, gehouden in de Jeruzalemkerk (Chr. Geref. Kerk) te Rotterdam-Kralingen op zondag 29 september 2024.

Votum en groet

Zingen: Psalm 62:7:

Vertrouwt, wat uw begeert' ook zij,
Nooit op geweld of roverij,
En wordt niet ijdel, als 't vermogen
Gedurig aanwast; waakt en let,
Dat gij het hart er nooit op zet;
Zo wordt ge door geen schijn bedrogen.

Schriftlezing: Lukas 16:1-13:

- 1 En Hij zeide ook tot Zijn discipelen: Er was een zeker rijk mens, welke een rentmeester had; en deze werd bij hem verklaagd, als die zijn goederen doorbracht.
- 2 En hij riep hem en zeide tot hem: Hoe hoor ik dit van u? Geef rekening van uw rentmeesterschap; want gij zult niet meer kunnen rentmeester zijn.
- 3 En de rentmeester zeide bij zichzelf: Wat zal ik doen, dewijl mijn heer dit rentmeesterschap van mij neemt? Graven kan ik niet; te bedelen schaam ik mij.
- 4 Ik weet wat ik doen zal, opdat wanneer ik van het rentmeesterschap afgezet zal wezen, zij mij in hun huizen ontvangen.
- 5 En hij riep tot zich een iegelijk van de schuldenaars zijns heren, en zeide tot den eersten: Hoeveel zijt gij mijn heer schuldig?
- 6 En hij zeide: Honderd vaten olie. En hij zeide tot hem: Neem uw handschrift, en nederzittende, schrijf haastelijk vijftig.
- 7 Daarna zeide hij tot een ander: En gij, hoeveel zijt gij schuldig? En hij zeide: Honderd mudden tarwe. En hij zeide tot hem: Neem uw handschrift en schrijf tachtig.
- 8 En de heer prees den onrechtvaardigen rentmeester, omdat hij voorzichtiglijk gedaan had; want de kinderen dezer wereld zijn voorzichtiger dan de kinderen des lichts in hun geslacht.
- 9 En Ik zeg ulieden: Maakt uzelfen vrienden uit den onrechtvaardigen Mammon, opdat wanneer u ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in de eeuwige tabernakelen.
- 10 Die getrouw is in het minste, die is ook in het grote getrouw; en die in het minste onrechtvaardig is, die is ook in het grote onrechtvaardig.
- 11 Zo gij dan in den onrechtvaardigen Mammon niet getrouw zijt geweest, wie zal u het ware vertrouwen?
- 12 En zo gij in eens anders goed niet getrouw zijt geweest, wie zal u het uwe geven?
- 13 Geen huisknecht kan twee heren dienen; want óf hij zal den enen haten en den anderen liefhebben, óf hij zal den enen aanhangen en den anderen verachten; gij kunt God niet dienen en den Mammon.

Zingen: Psalm 112:5:

Hij strooit steeds uit aan alle zijden,
En geeft hun mild die nooddrift lijden;
Zijn recht, hoe dikwerf ook geschonden,
Steunt eeuwig op onwrikb're gronden;
Zijn hoorn en macht zal God verhogen,
En nimmer zijnen val gedogen.

Lezen: 12 artikelen des geloofs:

1. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des Hemels en der aarde.
2. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;
3. Die ontvangen is van den Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
5. ten derden dagen wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten Hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtige Vaders;
7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in de Heilige Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vleses;
12. en een eeuwig leven.

Lezen: Heidelbergse Catechismus, Zondag 42, vraag en antwoord 110 t/m 111:

Vraag 110 Wat verbiedt God in het achtste gebod?

Antw. God verbiedt niet alleen dat stelen en roven hetwelk de overheid straft; maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen waarmede wij onzes naasten goed denken aan ons te brengen, hetzij met geweld, of schijn des rechts, als met vals gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door enig middel, van God verboden; daarenboven ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting Zijner gaven.

Vraag 111 Maar wat gebiedt u God in dit gebod?

Antw. Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem also handele, als ik wilde dat men met mij handelde; daarenboven ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik den nooddriftige helpen moge.

Gebed.**Zingen: Psalm 8: 4, 5 en 6:****Vers 4:**

Mijn God, wat is de mens dan op deez' aarde!
De broze mens!, hoe klimt hij tot die waarde,
Dat Gij aan hem in zoveel gunst gedenkt,
En 's mensen zoon Uw teerste liefde schenkt!

Vers 5:

Gij deedt hem wel, een weinig tijds, beneden
Het eng'lenheir een rang en plaats bekleden;
Maar hebt hem ook Uw rijkste gunst betoond,
En hem met eer en heerlijkheid gekroond.

Vers 6:

Gij geeft hem, wijd en zijd in alle landen,
De heerschappij der werken Uwer handen,
Ja, zet én aard' én zee voor 's mensen zoon,
Door Uw gezag, ter voetbank van zijn troon.

Na de prediking zingen wij Psalm 16 vers 3.

Geliefde gemeente, het gedeelte dat we samen hebben gelezen in Lukas 16 is een gelijkenis. Verderop in Lukas 16 vinden wij nog een gelijkenis, namelijk die van de rijke man en de arme Lazarus. Deze twee gelijkenissen heeft de Heere Jezus gegeven om onderwijs te geven over hoe wij om moeten gaan met de tijdelijke zegeningen, die de Heere elke dag schenkt. Als we even kijken naar de eerste gelijkenis die we samen hebben gelezen, (wat nog niet zo'n gemakkelijke gelijkenis is), dan is de boodschap van het begin van deze gelijkenis wel heel duidelijk.

In die eerste gelijkenis wordt gesproken over een rijke man die een rentmeester had. Hij had deze rentmeester in dienst genomen en die kreeg de bevoegdheid om leiding te geven aan het reilen en zeilen in het grote bedrijf en in het huis van zijn rijke meester. Daar hoorde ook bij dat hij moest zorgen voor de financiën. Het was zijn taak om zorg te dragen voor de ontvangsten en uitgaven van deze rijke heer en hij moest daarbij ook de administratie beheren.

Maar helaas, zo blijkt uit deze gelijkenis, was die rentmeester niet getrouw in zijn werk. Hij was een onrechtvaardige rentmeester. Hij ging op een verkeerde manier om met de bezittingen van zijn meester. Hij deed net zoals we in de vorige gelijkenis in Lukas 15 kunnen lezen als de verloren zoon, die het goed van zijn meester er heeft hij doorgebracht, heeft verkwist. Hij heeft gestolen, hij heeft het achtste gebod overtreden. Toen hoorde zijn meester dat, en hij moest bij hem komen om rekenschap af te leggen van zijn rentmeesterschap. Uiteindelijk werd hij ontslagen.

Weet u waar dat een beeld van is? Van de mens die in het paradijs gevallen is in de zonde. Want in het paradijs schiep de Heere de mens als een rentmeester. Alles wat Hij geschapen had, gaf Hij als het ware in de handen van de mens. We hebben er samen van gezongen in Psalm 8, vers 6:
Gij geeft hem, wijd en zijd in alle landen,
De heerschappij der werken Uwer handen,
Ja, zet én aard' én zee voor 's mensen zoon,
Door Uw gezag, ter voetbank van zijn troon.

Maar die mens die als een rechtvaardige rentmeester geschapen is in het paradijs, is een onrechtvaardige rentmeester geworden. Daarom moest de Heere komen met het achtste gebod: *'Gij zult niet stelen.'* Bij dat gebod staan wij vanmiddag stil.

We schrijven als thema boven de prediking: *Gij zult niet stelen.*

In het licht van de gelijkenis over dat rentmeesterschap, letten we op de volgende drie gedachten:

1. De rechtvaardig geschapen rentmeester.
2. De onrechtvaardig geworden rentmeester.
3. De rechtvaardig gemaakte rentmeester.

1. De rechtvaardig geschapen rentmeester

Wij weten dat we naast de Heidelbergse Catechismus nog twee dierbare belijdenisgeschriften hebben. Eén daarvan is de Nederlandse Geloofsbelijdenis, die Guido de Brès heeft mogen schrijven. Als u die belijdenis bij artikel 1 openslaat, dan komen wij daar een diepe belijdenis tegen over Wie God is. En hoe eindigt Guido de Brès artikel 1 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis? Hij spreekt over God als een zeer overvloedige Fontein van alle goed. Blijkbaar heeft Guido de Brès in zijn leven daar iets van ondervonden. Hij heeft daarmee ervaren dat het Woord van God waar is, want die belijdenis is gegrond op het Woord van God. De apostel Jakobus heeft ook iets dergelijks getuigd in zijn zendbrief. Hij zegt: *'Alle goede gave en alle volmaakte gift is van boven, van den Vader der lichten afkomende, bij Welken geen verandering is of schaduw van omkering'* (Jak. 1:17).

Laten wij vanmiddag in onze gedachten houden dat alle goede gaven en volmaakte giften van de Vader komen, als we gaan luisteren naar het gebod *'Gij zult niet stelen.'* Want het is inderdaad waar dat alle goede gaven van de Heere komen. En dat kan ook niet anders, want de Heere is toch de Schepper van alle dingen? De ganse wereld is van Hem. Hij is de grote Eigenaar van alles wat Hij geschapen heeft. Ook dat is naar het Woord van God. Juist door het Woord van God weten wij dat.

Ik lees in Psalm 24 dat David zegt: *'De aarde is des HEEREN, mitsgaders haar volheid; de wereld, en die daarin wonen'* (Ps. 24:1). En ook Asaf, één van de dichters van de Psalmen, heeft gezegd: *'Want al het gedierte des wouds is Mijne; de beesten op duizend bergen. Ik ken al het gevogelte der bergen; en het wild des velds is bij Mij. Zo Mij hongerde, Ik zou het u niet zeggen; want Mijne is de wereld en haar volheid'* (Ps. 50:10-12).

O, sta er eens een ogenblik bij stil, gemeente. Alles, alles is van de Heere. Hij is de grote Bezitter van alles wat hier op aarde te vinden is. En wat heeft Hij, de Heere, gedaan? Toen Hij alles geschapen had in die zes dagen, zoals dat te vinden is in Genesis 1 en 2, heeft Hij de ganse schepping, en in het bijzonder de mens, het kroonjuweel van de schepping, doen delen in Zijn bezit. Is dat niet geweldig? Paulus sprak erover toen hij in Athene was op de Areopagus.

Ik lees u voor wat er staat in Gods Woord: *'De God Die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is, Deze zijnde een Heere des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt; En wordt ook van mensenheden niet gediend als iets behoevende, also Hij Zelf allen het leven en den adem en alle dingen geeft'* (Hand. 17:24-25).

Wat heeft de Heere in het paradijs aan de mens gegeven? Zeven dingen. Het eerste wat de Heere gaf, was het leven. Want er staat in het begin van Gods Woord: *'En de HEERE God had den mens geformeerd uit het stof der aarde, en in zijn neusgaten geblazen den adem des levens; also werd de mens tot een levende ziel'* (Gen. 2:7). God gaf het leven. De tweede gave waarvan ik in de Schrift lees, is dat Adam een vrouw kreeg. *'Ook had de HEERE God gesproken: Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulpe maken, die als tegen hem over zij'* (Gen.2:18).

De derde gave: Adam en Eva kregen een plekje op de aarde waar ze samen mochten leven voor het aangezicht van God. En weer laat ik de Schrift spreken: *'Ook had de HEERE God een hof geplant in Eden, tegen het oosten, en aldaar stelde Hij den mens, dien Hij geformeerd had'* (Gen.2:8). De vierde gave: ze kregen de gave om een gezin te vormen. Want er staat in de Schrift: *'En God zegende hen, en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt, en vervult de aarde'* (Gen. 1:28).

De vijfde gave: ze kregen een taak op aarde. *'En God zeide: Laat Ons mensen maken, naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis; en dat zij heerschappij hebben over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over het vee, en over de gehele aarde, en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. Zo nam de HEERE God den mens, en zette hem in den hof van Eden, om dien te bouwen en te bewaren'* (Gen. 1:26; 2:15). Ze kregen een taak van de Heere.

De zesde gave: ze kregen voedsel. De Heere voorzag hen daarin. Luister maar naar de Schrift: *'En God zeide: Zie, Ik heb ulieden al het zaadzaaiende kruid gegeven, dat op de ganse aarde is, en al het geboomte, in hetwelk zaadzaaiende boomvrucht is; het zij u tot spijs. Maar aan al het gedierte der aarde, en aan al het gevogelte des hemels, en aan al het kruipend gedierte op de aarde, waarin een levende ziel is, heb Ik al het groene kruid tot spijs gegeven; en het was also'* (Gen. 1:29-30). En tenslotte, de zevende gave: de mens kreeg de rustdag. *En God heeft den zevenden dag gezegend, en dien geheiligd* (Genesis 2:3).

Wat gaf de Heere God veel van Zijn bezit! Zeer veel gaf Hij aan de rechtgeschapen mens in het paradijs. En de Heere gaf al die dingen aan de mens om die te gebruiken, om die te genieten en dat tot eer van God. Meer nog, de Heere gaf Zijn gaven tot een bezit aan de mens. Adam en Eva kregen al die gaven met het recht van eigendom. Alles bleef nochtans het wettig eigendom des Heeren.

Laat ik het met een voorbeeld duidelijk maken. Adam kreeg een vrouw van de Heere als een hulp tegenover hem. Hij mocht die vrouw zijn bezit noemen. Hij zegt dat ook: *'Deze is ditmaal been van mijn benen en vlees van mijn vlees; men zal haar Manninne heten, omdat zij uit den man genomen is* (Gen. 2:23). Er was een innerlijke gemeenschap tussen die twee. Adam kon zeggen: Eva, je bent van mij. En Eva kon tegen Adam zeggen: Adam, je bent van mij. Omdat God dat gegeven had. Nochtans bleven Adam en Eva het wettig eigendom van de Heere. Adam kreeg zijn vrouw voor een ogenblik te leen. En Eva kreeg haar man voor een poosje te leen. Kijk, en zo is het met alle gaven die de Heere gaf aan de mens.

In het paradijs stelde de Heere de mens dus als een rentmeester over alles wat van Hem was. En daarmee was de mens een rechtvaardig geschapen rentmeester. Dat wil zeggen, jongens en meisjes, hij was een beheerder over de gaven van de Heere die de mens persoonlijk ontvangen had. Wat waren Adam en Eva gelukkig in die staat, gemeente! Wat waren ze tevreden met al die gaven die de Heere hen schonk. Wat waren ze trouw in hun werk. Wat stonden ze in liefde naast elkaar. En alles wat ze deden, was tot eer van hun Schepper.

Alles in de Hof van Eden was voor hen, behalve die ene boom, de boom der kennis des goeds en des kwaads. Daar mochten ze niet van eten, daar wilden ze ook niet van eten. Die boom behoorde de Heere toe. Over die boom zouden ze geen rentmeester kunnen zijn en hoefden ze ook niet te zijn. Daarom was in de Hof van Eden het gebod *'Gij zult niet stelen'* niet nodig. Adam en Eva wisten niet eens wat stelen was. Ze wisten niet eens wat roven was. Vandaar dat ze in het paradijs, voordat de duivel hen verleidde, ook niet een keer gegrepen hebben naar die verboden vrucht. Ze wisten toen ook niet eens wat verkwisten was. Ze wisten toen ook niet wat het was om de gaven van de Heere te misbruiken, want alles was goed. Wat moet dat toch een zalige tijd geweest zijn daar in die Hof van Eden, gemeente!

Maar wat heeft die zalige tijd kort geduurd! Wat is de tijd kort geweest dat Adam en Eva rechtvaardige rentmeesters waren. Want de mens heeft zichzelf uit die heerlijke staat gezondigd. De mens raakt het recht op het bezit van al die gaven kwijt. De mens werd door de diepe val in het paradijs rentmeester af. Zie maar eens wat Eva doet, jongens en meisjes, in het paradijs als de duivel in die slang tot haar komt. Dan gaat de duivel Eva verleiden tot zonde. Ja, de zonde tegen het achtste gebod, want de duivel ging erop aanwerken dat Eva van die verboden boom zou eten. Daar mocht ze niet aan zitten, die boom was van de Heere. En toch deed ze het. Ze heeft gegrepen en ze heeft de vrucht gestolen. En vanaf dat moment werd Eva een dief en een rover. En toen zij Adam die verboden vrucht gaf en hij ook at van die gestolen vrucht, werd ook Adam een dief en een rover. En uit het een kwam het ander voort. Wij hebben God, gemeente, van Zijn eer beroofd. We hebben onszelf van Zijn beeld beroofd. En in één ogenblik werden wij een onrechtvaardige rentmeester. Wij werden dieven en rovers.

En daarom staan wij als schuldig tegenover God. Dan hebben we het nog niet eens gehad over de daadwerkelijke zonden tegen het achtste gebod. Nee, gemeente, wij worden geen dieven en rovers als we een keer zouden stelen. Maar het stelen zit in ons, omdat wij in Adam dieven en rovers zijn geworden. Want ook de wortel van dit kwaad zit hier in ons aller hart. Wij zijn onrechtvaardige rentmeesters geworden. En dat brengt ons bij onze tweede gedachte.

2. De onrechtvaardig geworden rentmeester

Ja, omdat wij God van Zijn eer hebben beroofd en onszelf van Zijn beeld hebben beroofd, weten wij ten diepste helemaal niet hoe wij om moeten gaan met de gaven die de Heere ons geeft, tot Zijn eer. Want daar zit het op vast. We krijgen nochtans zoveel van de Vader der lichten. Maar gebruiken wij alles wat we ontvangen tot Gods eer? Ik vind het één van de moeilijkste teksten in Gods Woord, die Paulus schrijft aan de gemeente van Korinthe: *'Hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het al ter ere Gods'* (1 Kor. 10:31). Dat betekent heel eenvoudig jongens en meisjes, dat als je wat eet en als je wat drinkt dan gebruik je gaven van God. En dan zegt Paulus: *'Hetzij dat gij iets anders doet'* – dus alle anderen dingen bij het eten en het drinken –, *doet het al ter ere Gods*.

Gemeente, dan weet ik het niet meer, als ik naar mijn eigen leven kijk. Ik heb vandaag gegeten, ik heb vandaag gedronken, ik ben naar de kerk gekomen, ik sta hier met een betrekkelijke gezondheid. *'Doet het al ter ere Gods.'* Hoe moet dat? Hoe kan een mens, die door onze diepe val een onrechtvaardige rentmeester geworden is, tot eer van God eten, tot eer van God drinken, tot eer van God werken, tot eer van God leren, of iets anders tot eer van God doen?

Ziet u wel, gemeente, dat we helemaal geen raad meer weten met de gaven die de Heere elke dag geeft. En weet u wat daar nog bij komt? Eigenlijk is dat heel walgelijk wat ik nu ga zeggen. Ik heb het ook tegen mezelf. We zijn ook nog van die rechthebbende mensen. Het is zo gewoon geworden dat we zoveel hebben. Als elke maand uw salaris wordt gestort, als u elke week uw boodschappen kunt doen. Als de koelkast vol zit en de kelderkast vol is met eten en drinken. Als we regelmatig kleding kunnen aanschaffen. De zomer is voorbij en de winter staat voor de deur en dan moeten we nieuwe kleding kopen. Doen we het alles tot eer van God?

Nou, ik zal het maar eerlijk zeggen. Ik kan me niet eens heugen dat ik een keer tot eer van God een kledingstuk heb gekocht, alleen al in het besef dat je daar in die winkel staat en denkt: O God, dit krijg ik van U. Het gaat diep hè, Gods gebod? We zijn van die rechthebbende mensen. Het is zo gewoon geworden dat we elke dag ons eten, kleding en een huis hebben. En nu zegt de Heere: Ik geef u dat alles, opdat je Mij gaat verheerlijken. En we kunnen het niet meer, want we zijn gevallen in de zonde.

Als u dat nou eens op u in laat werken, dat de Heere bij alles wat Hij geeft bij die hoge eis blijft staan, zoals het was in het paradijs. Eten, drinken en al het andere, doe het tot eer van Mij. Durft u dan nog een stukje brood te pakken? Hoeveel keer hebben we onze boterham gegeten in het diepe besef: Dit is een gave van God en ik eet het tot eer van God? Ik bedoel het echt eerbiedig, maar dat u achter uw boterham zat en dat u in stilte God begon te loven. Hoeveel keer is het gebeurd? Heel weinig, denk ik. En toch zegt de Heere het: *'Doet het al ter ere Gods.'*

Er komt nog iets bij, wat de zonde tegen het achtste gebod nog erger maakt. Het is zo dat de Heere in Zijn algemene goedheid na onze val nog zoveel geeft. En al zijn we dikwijls, denken wij, rechthebbende mensen, feitelijk zijn wij rechteloze mensen. We hebben nergens recht op. Nou, dat kunnen we weer zo makkelijk zeggen, ook ik. Ja, we hebben nergens recht op. Nee, het enige waar we recht op hebben, gemeente, dat is echt maar één ding. Wist u dat? Er is maar één ding waar u honderd procent recht op hebt. Ik ook. Weet je wat dat is? Dat u naar de hel moet. Echt waar, gemeente. Dat hebben we toch verdiend? We hebben toch de dood verdiend?

Nou, als dat het enige is, is alles wat u erbij krijgt genade, genade alleen. Ook de algemene goedheid is genade. Maar hoe kan de Heere dat dan geven in Zijn algemene goedheid? Weet u hoe dat kan? Omdat die lieve Heere Jezus ook zo bitter moest lijden en sterven voor de algemene genade. Want genade is iets wat je niet hebt verdiend. U hebt zelfs geen kruimeltje brood verdiend en toch krijgt u het, omdat Christus wilde honger en dorst. U hebt geen slokje melk verdiend en de Heere geeft u een overvloed aan drinken, omdat Hij het uitgeroepen heeft: *'Mij dorst'* (Johannes 19:28). U mag kleding kopen, omdat Christus in doeken gehuld lag in de kribbe en naakt hing aan het kruis. U mag een bed hebben om in te slapen, omdat Christus zei: *'De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des mensen heeft niet, waar Hij het hoofd nederlegge'* (Matth. 8:20).

En tegen die achtergrond wordt het nog duidelijker dat de Heere van ons mag eisen: *'Doet het al ter ere Gods.'* En gemeente, dan staan we weer met onze zonde. Dan staan we weer in de schuld. Een openstaande schuld voor onbekeerde mensen. En een liefdesschuld voor de kinderen van God. O, wat ligt er toch veel zonde in het achtste gebod, en dan heb ik het tot nu toe alleen nog maar over de geestelijke kant gehad van dit gebod.

Dan gaan we eens kijken over welke zonden het daadwerkelijk gaat. De onderwijzer vraagt: Wat verbiedt God in het achtste gebod? Dan spreekt zijn leerling allereerst van stelen en roven. Twee vormen van stelen waarbij het bezit van iemand anders wordt weggenomen. Stelen, daar is de eigenaar niet bij. Stelen, dat gebeurt stiekem in de stilte. Roven, dat gebeurt met geweld, met bedreiging. Nou, helaas komt dat heel veel voor in onze samenleving. Wat is er al op verschillende plaatsen niet ingebroken, midden in de nacht of overdag als de eigenaren van een huis weg zijn? Misschien zijn er in ons midden die het zelf hebben ervaren.

En hoe vaak komt het niet voor dat mensen beroofd worden? Dat onder geweld of bedreiging geld of iets anders wordt afgeperst? Als we deze dingen horen, dan zeggen we: Dat kan en dat mag toch niet bestaan. Als er zo'n seniorenwoning is waar oudere mensen wonen en die liggen daar op bed, en die daar moeilijk uit kunnen komen. En midden in de nacht komt iemand daarbinnen, breekt in en steelt van alles uit dat huis. Dan zegt u: Dat kan toch niet, dat mag toch niet. En als er 's avonds laat een meisje op straat loopt en er komt een man met een mes op haar af en eist geld van haar of het bankpasje met de pincode, dan zegt u: Dat kan toch niet bestaan, dat mag toch niet. Nee, zeker niet. En de overheid is geroepen om zulke zonden te straffen.

Maar luister nu eens goed naar wat de leerling zegt in antwoord 110 van de Heidelbergse Catechismus: God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, hetwelk de overheid straft. Maar hij noemt ook dieverij, en daar moet u eigenlijk een dubbele punt zetten: Alle boze stukken en aanslagen, waarmee wij ons naastes goed denken aan ons te brengen. Er zijn dus blijkbaar ook overtredingen van het achtste gebod die niet één, twee, drie door de overheid worden gestraft, maar die wel bedreven worden. Want als het gaat over dat stelen en roven, dat inbreken of met geweld wat afpersen, ja, dat doen wij niet. Althans, ik mag er toch wel van uitgaan dat dat onder ons niet voorkomt.

En het is een zegen als u voor zulke zonden bewaard wordt. Maar wil dat dan ook zeggen dat wij vrijuit gaan als het gaat om het achtste gebod? Heeft het achtste gebod ook nog iets te zeggen tegen nette, keurige kerkmensen? Ja, toch wel, want ook in de kerk zitten dieven en rovers. Want de Catechismus spreekt ook over andere vormen van dieverij. Gesproken wordt over boze stukken en aanslagen en dat kan op allerlei manieren. Want de leerling zegt: God noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen, waarmee wij ons naastes goed denken aan ons te brengen, hetzij met geweld, of schijn des rechts, als met vals gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door enig middel van God verboden.

Stelen met geweld. Ja, dat kan ook gebeuren als iemand lichamelijk of psychisch onder druk wordt gezet. Zo achter de deur, waar niemand wat van merkt. Dan kan een vader van een kind geld afeisen onder psychische druk. Stelen kan ook onder de schijn van recht. Dan kunt u met vleierende woorden proberen, met leugen en bedrog, iets van iemand af te troggelen. Stelen kan ook met vals gewicht, el, maat, waar, munt en woeker.

En al deze woorden doen ons in het bijzonder denken aan het zakenleven, het maatschappelijke leven. Het komt erop aan om altijd eerlijk om te gaan met producten die u maakt, die u aflevert, of het werk dat u doet voor een ander. Het komt er ook altijd op aan dat we ons trouw houden aan de wettelijke afspraken en regels die er zijn. Dan wordt er ook nog gesproken over stelen door enig middel. Er zijn dus allerlei manieren om te kunnen stelen, gemeente. Als je iets leent zonder het terug te geven.

Als u iets zomaar vindt op straat en u onderneemt geen poging om de mogelijke eigenaar terug te vinden, maar u houdt het zomaar. Producten die u verkoopt en dat u bij de ene klant een andere prijs hanteert dan bij een andere klant. Of dat u in de praktijk van het leven de kantjes eraf loopt. Wat later beginnen, wat eerder naar huis, wat langer pauzeren. Het kan ook zijn dat u een werkgever bent en dat u slordig omgaat met het uitbetalen van salaris. Ook dat valt allemaal onder het achtste gebod.

Ach, wat zullen we nog meer zeggen? Zwart werken. Fraude plegen. Je belastingpapieren niet helemaal zuiver invullen. Privékosten wegzetten als zakelijke kosten. Hé, jongens en meisjes, weten jullie wat ook stelen is? Als je een repetitie moet leren en je hebt het niet zo goed geleerd. Je zit in de klas, je krijgt die repetitie en dan kijk je af en je pakt het antwoord van je medeleerling. Heb je het al eens gedaan? Dan ben je een dief. Kun je er lacherig over doen? Als u straks voor de rechterstoel van God staat en de Heere gaat ook dat aanwijzen als zonde, dan lacht u niet meer. En dan moet u buigen. Dat valt onder de zonden van uw jeugd.

Misschien heb je wel eens geld gepikt uit de portemonnee van je moeder. Ik heb het in Elburg ook wel eens verteld en het heeft diepe indruk op me gemaakt. Ik was als jongetje bij mijn opa en oma en ik wist dat er boven de diepvries een potje stond met dropjes. En uit dat potje kreeg ik ook altijd wat dropjes. Maar ik moest altijd wachten tot ik het van oma kreeg. Ja, tot ik een keer niet kon wachten. En toen kwam ik er ook wel achter dat ik een dief was. Dat leefde in mijn hart. Ik pakte een stoel, want ik kon er zo niet bij, en ik pakte uit het potje een paar dropjes. En toen kwam oma binnen in de keuken. Ze werd niet boos, maar in haar ogen zag ik het verdriet. Begrijpt u het? Het is maar iets heel kleins, maar het was een overtreding van het achtste gebod.

En weet je, dat is gebeurd toen ik heel klein was. Misschien heb jij dat ook al een keer gedaan. Of je hebt wat anders gestolen. Maar als je nou ouder wordt, en het moment maakt niet uit, maar als de Heere in je leven komt en Hij gaat je laten zien wat je allemaal gedaan hebt in je leven. Tot je kinderjaren toe worden ook de zonden uit je kinderjaren als het ware in je gedachten teruggebracht. En dan zeg je: Heere, toen als kind heb ik al gezondigd tegen het achtste gebod. Want de Heere gaat de zonden ordentelijk voor ogen stellen.

Ja, Gods gebod is zeer wijd, gemeente. Want we gaan nog even verder. De leerling spreekt ook van gierigheid en alle misbruik en verkwisting van de gaven van de Heere. Ja, er wordt wel meer in de Bijbel gesproken over geldgierigheid. In 1 Timotheüs 6 vers 10 zegt Paulus dat het een wortel is van alle kwaad. Als u geldgierig bent, kan zomaar de ene zonde na de andere zonde zich opstapelen. En hoe kunt u nou gierig zijn? Wat is dat eigenlijk? Dan wil u uw geld, uw bezit vasthouden en uzelf en anderen helemaal niets gunnen. Dan berooft u uzelf en anderen van het noodzakelijke.

Geldgierigheid kan zich ook zo openbaren dat u een ander niks geeft, maar zelf leeft u overdadig. En u denkt nooit eens aan een ander die het minder heeft dan u. Nee, zegt de Heere: Zorg goed voor uzelf, maar ook voor uw naasten.

Hoe zegt het huwelijksformulier het ook alweer? En nademaal het Gods bevel is, dat de man in het zweet zijns aanschijns brood zal eten, zo zult gij ook getrouwelijk en vlijtig in uw goddelijk beroep arbeiden, opdat gij uw huisgezin met God en ere moogt onderhouden, en ook daarboven iets hebt om den nooddruftigen mee te delen. Daarom, gemeente, wees niet gierig. Want ook dat is een overtreding van het achtste gebod.

We kunnen Gods gaven ook misbruiken. Wij kunnen Gods gaven ook verkwisten. Zo blijkt uit Zondag 52 van de Heidelbergse Catechismus. Wat is het verschil tussen misbruik en verkwisting? Kijk, als u de gaven van God in de zonde gebruikt of op een zondige wijze gebruikt, dan misbruikt u Zijn gaven. Dat kan en laat ik een voorbeeld geven. Wij leven in een tijd van de moderne media en velen hebben hun eigen telefoon op zak. Nou, dat mag u in zekere zin een gave noemen, want op dat apparaat kunt u ook een preek beluisteren. Via dat apparaatje kunt u goede muziek luisteren. Maar met datzelfde apparaat kunt u ook hele zondige dingen doen. Kijk, en dan misbruikt u een gave van God.

En zo kunt u het ook hebben over de tijd. Beseffen wij, gemeente, dat tijd een gave van God is, genadetijd? Dat betekent allereerst dat tijd genade is, en dat betekent vervolgens dat het de tijd is dat u genade kunt ontvangen. Maar ja, als u de meeste vrije tijd achter uw scherm doorbrengt, dan verkwanselt u de genadetijd. Als u meer in uw vrije tijd met uw beeldscherm bezig bent dan met het Woord van God, en dat u heel weinig tijd of misschien wel helemaal geen tijd meer hebt om in de stilte uw handen te vouwen. Geen tijd om de Heere te zoeken met het licht op de eeuwigheid, dan misbruikt u de tijd die de Heere u geeft. En echt, gemeente, dat is diefstal in de ogen van God.

Kunt u Gods gaven ook verkwisten? Jazeker, als u in overdaad leeft. En dat is een zonde, gemeente, die in tijden van welvaart hoogtij viert. Een zonde die ook door heel veel mensen bijna niet meer als zonde wordt gezien. Hoeveel genotsmiddelen worden er niet gebruikt in plaats van voedingsmiddelen? Dan zie je soms in de pauze bij een supermarkt jongeren lopen met zakken chips. Maar waar is je 'gewone' brood dan? Je gaat toch geen genotsmiddel gebruiken in plaats van een voedingsmiddel? Het is iets van overdaad. Het mag ons dagelijks gebed wel zijn: Heere, leer ons voor overdaad ons wachten, dat we ons gedragen zoals het behoort. En weet u wat ook onder verkwisting valt, gemeente? Als wij overbodige dingen kopen. En ook dan moeten we ons leefpatroon maar eens nagaan. Als u nog goede kleding hebt die u best nog dragen kunt, omdat het niet versleten of ouderwets geworden is, om dan gelijk wat nieuws te kopen. En als u een iPhone hebt en u ziet dat het nieuwste model weer op de markt gekomen is.

Dat u dan gelijk het nieuwste model weer moet hebben, terwijl die andere nog gewoon goed is. Zou God dat van ons vragen? Zou dat de bedoeling zijn? Ach, als we iets hebben wat nog goed functioneert, dan hoeft u niet persé het nieuwste van het nieuwste, wat dat dan ook is. En het geld wat u dan kunt besparen, in plaats van maar weer wat nieuws te kopen, dat kunt u nou juist aan die arme geven, die het zo minder heeft dan u.

Wie gaat er nou vanmiddag vrij uit? *'Gij zult niet stelen.'* Ik lees in Zacharia 5, vers 3 en 4: *'Toen zeide Hij tot mij: Dit is de vloek die uitgaan zal over het ganse land; want een iegelijk die steelt, zal vanhier volgens denzelven vloek uitgeroeid worden; desgelijks een iegelijk die valselyk zweert, zal vanhier volgens denzelven vloek uitgeroeid worden. Ik breng dezen vloek voort, spreekt de HEERE der heirscharen, dat hij kome in het huis van den dief, en in het huis desgenen die bij Mijn Naam valselyk zweert; en hij zal in het midden zijns huizes overnachten, en hij zal het verteren met zijn houten en zijn stenen.'*

Dus, gemeente, iemand die het achtste gebod overtreedt, zegt de profeet Zacharia, moet door de Heere vervloekt worden. Kijk maar naar Achan, die stal uit Jericho. Waar kwam die man terecht? Onder Gods vloek. Want in het dal van Achor werd hij gestenigd en moest hij sterven. Dat is wat een onrechtvaardige rentmeester heeft verdiend. En dan komt de Heere met de scherpe prediking van de wet deze middag, tot u, tot jou en tot mij. En Hij zegt: *'Komt dan, en laat ons tezamen rechten, zegt de HEERE'* (Jes. 1:18a).

O, doe niet als die Farizeeër, die zei: *'O God, ik dank U dat ik niet ben gelijk de andere mensen: rovers, onrechtvaardigen, overspelers, of ook gelijk deze tollenaar; Ik vast tweemaal per week; ik geef tienden van alles wat ik bezit'* (Lukas 18:11-12). Maar laat u zich vanmiddag ontdekken aan uw zonde tegen het achtste gebod, en dat u een ware boeteling wordt aan de troon der genade. Want voor boetelingen is er genade. Genade om de welverdiende straf te ontgaan, genade om vergeving van zonde te ontvangen, genade om weer een rechtvaardige rentmeester te worden.

Dat brengt ons bij onze laatste gedachte:

3. De rechtvaardig gemaakte rentmeester

Wat gebeurt er nou, gemeente, als de Heilige Geest u gaat ontdekken aan de wet van God? Hij laat u erin kijken met een open hart, en Hij doet geloven dat u gezondigd hebt tegen de wet, ook tegen het achtste gebod. Weet u wat er dan gaat gebeuren? Dan kan het niet anders of u gaat breken met de zonde. Want de liefde Gods wordt in uw hart uitgestort, en dan wordt u innerlijk bedroefd over de zonde, en dan gaat u ook de zonde tegen het achtste gebod ontdekken en eerlijk belijden. En als u dan overdenkt wat Zacharia schrijft, dat de Heere met Zijn vloek moet komen in het huis van een dief, ja, dan wordt u een vloekwaardige. En toch, als u dan heel concreet ziet wat u gedaan hebt tegen het achtste gebod, en u hebt daadwerkelijk gestolen, dan komt er ook iets van de begeerte van Zacheüs in uw leven.

Dan zou u zo graag terug willen geven wat u een ander ontstolen hebt. Wat een zegen als dat ook daadwerkelijk nog kan gebeuren. Maar daarmee is de schuld tussen God en uw ziel nog niet weg. En hoe zult u, zondaar, met uw schuld voor God, ooit het geroofde van God weer terug kunnen geven aan God? Want wat we geroofd hebben, gemeente, is ontzaglijk. En het allerergste is dat we God van Zijn eer beroofd hebben. En daarom zijn wij vloekwaardige mensen geworden. En weet u wat nou zo'n eeuwig wonder is? Dat God raad weet met vloekwaardige dieven, met eerrovers van God. Want Hij gaf Zijn Zoon.

En wat staat er van Christus geschreven in Psalm 69 vers 2? 'Men eist van mij, waar ik m' onschuldig ken, 't Geroofde weêr, 'k moet voor voldoening zorgen.' Dat zong David als een profetie van Christus, Die zou komen als de schuldbetalende Borg. O gemeente, hebt u al waarde gezien in die schuldbetalende Borg? U, die God van Zijn eer beroofd hebt, u die uzelf van Zijn beeld beroofd hebt, u die in de schuld staat bij God. Dat is de geestelijke diepte van het achtste gebod.

Maar nu die grote gave van de Vader, dat Hij Zijn geliefde Zoon gezonden heeft, dragende de schuld ook van het achtste gebod. Ja, dat de Heere Jezus Christus in het huis van een dief wilde komen, om daar getroffen te worden door de vloek van de Vader. En daarom moest Hij van alles, alles ontroofd worden, om uiteindelijk naakt aan het kruis van Golgotha gehecht te worden. Hij werd daar zelfs beroofd van Zijn leven. Hij kwam totaal alleen te staan, nergens was er meer een plaatsje voor Hem op aarde vergund. Hij werd beroofd van Zijn eer. Hij werd beroofd van Zijn kleding. Hij werd zelfs beroofd van het licht van de zon toen er drie uren een grote duisternis over de aarde kwam. Ja, Hij werd beroofd van mensen. Het ging zo diep, dat Hij zelfs de gemeenschap met Zijn Vader en de gemeenschap met Zijn volk niet meer ervaarde.

Maar zo heeft Christus, als een van alles beroofde Borg, niet met goud of zilver, maar met Zijn dierbaar hartenbloed, Zijn kerk verlost van de zonden en de heerschappij des duivels. Zo kocht Hij verloren zondaren tot Zijn eigendom. O, tegen de achtergrond van het achtste gebod is het zo'n diepe uitdrukking, dat de Heere Jezus Sions betalende Borg is. Dat deed Paulus zingen in zielsverrukking: *'Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn, Maar heeft Zichzelven vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den mensen gelijk geworden; En in gedaante gevonden als een mens, heeft Hij Zichzelven vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja, den dood des kruises'* (Fil. 2:6-8).

Is Hij zo al dierbaar voor u geworden, gemeente? Is deze schuldbetalende Borg al zo gepast geworden, zo heel persoonlijk? Wat wordt Hij dierbaar, wat wordt Hij heerlijk. Wat wordt Hij schoon voor een uitgewerkte zondaar, voor een schuldige dief, voor een onrechtvaardige rentmeester, als je door het geloof op Hem mag zien.

En in Hem mag ontdekken wat Hij gedaan heeft om mij, onrechtvaardige rentmeester, weer te maken tot een rechtvaardige rentmeester, tot eer van de Vader. Dat Hij al die zonden, ook van het achtste gebod, heeft weggedragen. Dat Hij al mijn schuld aan dat vloekhout heeft gehecht, omdat Hij tegen Zijn Vader gezegd heeft: Vader, reken Mij al die schuld van al die dieven maar toe, en dan zal Ik alles betalen, Heere.

Ja, wat is het een wonder als Hij u, onrechtvaardige rentmeester, gaat vertroosten met Zijn betaling aan het kruis. Als Hij u in het Heilig Evangelie gaat tonen dat de rekening betaald is met Zijn bloed. Dat u vanuit het heilige Evangelie mag horen en krijgt te geloven: Het is betaald, het is volbracht. Dat God gaat spreken tot een failliete, schuldige zondaar, op grond van het bloed van Christus: *'Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet meer'* (Jesaja 43:25). Ik reken de schuld u niet toe, want alles, alles is voldaan.

O, dan wordt het ook zo anders in uw leven, gemeente. Dan bent u niet meer het eigendom van uzelf, maar dan bent u het eigendom van de Heere Jezus Christus geworden. En dat brengt een enorme rijkdom met zich mee, want wie het eigendom van de Heere Jezus geworden is, die is schatrijk geworden. Want de Heere Jezus zegt tegen Zijn kerk: *'Niemand dan roeme op mensen; want alles is uwe. Hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Céfas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn alle uwe; Doch gij zijt van Christus, en Christus is Gods'* (1 Korinthe 3:22-23).

O, wat krijgen al Gods gaven dan dat bijzondere genadekarakter. Want u gaat het steeds meer en meer zien, dat alles wat ik van Hem krijg, alles wat ik van mijn Vader krijg, heeft mijn Heere Jezus Christus met Zijn bloed voor mij verworven. Maar o, dan die verlegenheid, die grote verlegenheid. Hoe zal ik Hem voor zulke weldaden dankbaar zijn? Hoe zal ik nou uit dankbaarheid ook het achtste gebod kunnen gehoorzamen, en dan heel praktisch in de praktijk van elke dag?

Hoe zal ik nuttig zijn voor mijn naaste? Hoe zal ik omgaan met alle anderen om mij heen, zoals ik wil dat ze met mij zouden omgaan? Hoe zal ik altijd trouw kunnen zijn in mijn werk? Hoe moet ik toch de noodduftigen helpen? Hoe kan ik bepaalde schulden die ik gemaakt heb vereffenen? O, dan voelt u zo hoe onmogelijk het is in uzelf. En dan blijft er in het leven van de kerk zoveel liefdesschuld over, terwijl er op de bodem van het hart die hartelijke begeerte ligt om toch gehoorzaam te mogen zijn ook aan dit gebod. O, waar dan heen? Opnieuw tot Christus, de grote Wetsvervuller. Want wie Hem mag volgen, die gaat het leren verstaan in gemeenschap met Hem: *'Uw wandel zij zonder geldgierigheid; en zijt vergenoegd met het tegenwoordige; want Hij heeft gezegd: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten. Zodat wij vrijmoediglijk durven zeggen: De Heere is mij een Helper, en ik zal niet vrezen wat mij een mens zal doen'* (Hebr. 13:5-6).

Want de Heere Jezus Christus, gemeente, heeft zo zuiver het achtste gebod gehouden. Hoe eerlijk en zuiver ging Hij om met de gaven van Zijn Vader. Nooit heeft Hij gestolen, nooit heeft Hij geroofd. Hij gaf de didrachmen aan de tempel, Hij gaf de belasting aan de overheid. Hij misbruikte de gaven niet, Hij verkwistte de gaven van Zijn Vader niet. En toen Hij verschillende keren grote scharen voorzien had van brood en vis, wat Hij kon maken uit vijf broden en twee vissen, mocht niets van hetgeen over was verloren gaan, maar alle overgeschoten brokken moesten verzameld worden in een mand. En altijd was de Heere Jezus tot nut van anderen. Hoe trouw was Hij niet in Zijn arbeid!

't Is de HEER, die 't recht der armen,
Der verdrukten gelden doet;
Die, uit liefderijk erbarmen,
Hongerigen mild'lijk voedt;
Die gevang'nen vrijheid schenkt,
En aan hun ellende denkt (Ps. 146:5).

En zo is Hij niet alleen voor het tijdelijke leven, maar ook voor het geestelijke leven de grote Wetsvervuller. Want de dichter zegt het toch:
Nooddruftigen zal Hij verschonen;
Aan armen, uit genâ,
Zijn hulpe ter verlossing tonen;
Hij slaat hun zielen gâ (Ps. 72:7a ber.).

Kijk, en wie nu bij die nooddruftigen mag behoren, zal in gemeenschap met Hem, de Heere Jezus Christus, het toch gaan leren, al is het met vallen en opstaan, dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere, met hem al zo handelen, dat ik wilde dat men met mij handelde, daar en boven ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik de nooddruftigen helpen mogen. En hoe meer u nu de grote genade van de Heere Jezus Christus mag kennen, hoe meer de begeerte zal ontstaan in uw hart om ook het achtste gebod te kunnen houden.

En wat is die genade van de Heere Jezus Christus? Het staat in het Woord geschreven, te midden van de context waar het gaat over de positieve kant van het achtste gebod, namelijk om onze gaven te geven aan de nooddruftigen. En te midden van die context klinkt daar als het ware het kerstlied: *'Want gij weet de genade van onzen Heere Jezus Christus, dat Hij om uwentwil arm geworden is, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijn armoede rijk zoudt worden'* (2 Kor. 8:9).

En als de kerk des Heeren daar steeds meer en steeds weer door het geloof in onderwezen verdiept wordt, dan kan het niet anders, of de begeerte om een rechtvaardige rentmeester te mogen worden, wordt steeds sterker. Een rentmeester in dienst van de Heere, een rentmeester die in beginsel Gods gaven leert gebruiken tot eer van God. Een rentmeester die meer en meer leert verstaan: Alles wat ik krijg, heeft Christus zo duur moeten verwerven.

Een rentmeester die van genade leert leven, elke keer weer opnieuw. Een rentmeester die nooit boven het gebed uitkomt: *'Armoede of rijkdom geef mij niet, voed mij met het brood van het mij bescheiden deel'* (Spr. 30:8b).

Amen.

Zingen: Psalm 16:3:

Getrouwe HEER', Gij wilt mijn goed, mijn God,
Mijn erfenis en 't deel mijns bekers wezen;
Gij onderhoudt gestaag het heuglijk lot,
Dat Gij, zo mild, voor mij hebt uitgelezen.
De schoonste plaats mat Gij met ruime snoeren;
O heerlijk erf, gij kunt mijn ziel vervoeren.

Dankgebed.

Zingen: Psalm 69:2:

Men telt veeleer de haren van mijn hoofd,
Dan hen die mij, doch zonder oorzaak, haten;
Men zoekt mijn dood; geen onschuld kan mij baten;
Hen zie ik sterk, maar mij van kracht beroofd.
Men eist van mij, waar ik m' onschuldig ken,
't Geroofde weêr, 'k moet voor voldoening zorgen.
Gij weet, o God, hoever ik strafbaar ben;
U is mijn schuld, mijn dwaasheid, niet verborgen.

Zegenbede.